

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN MIETINTÖ 21/2004 vp

Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston kertomus yhtiön toiminnasta vuodelta 2003

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä syyskuuta 2004 lähettänyt liikenne- ja viestintävaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston kertomuksen yhtiön toiminnasta vuodelta 2003 (K 9/2004 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- apulaisosastopäällikkö Liisa Ero ja viestintäneuvos Ismo Kosonen, liikenne- ja viestintäministeriö

- johtaja Jorma Koivunmaa, Viestintävirasto
- hallintoneuvoston puheenjohtaja Markku Laukkanen, pääjohtaja Arne Wessberg, toimialajohtaja Olli-Pekka Heinonen, hallintojohtaja Jussi Tunturi, ohjelmapäällikkö Heikki Vuohelainen ja tuottaja Minna Hannula, Yleisradio
- johtaja Jorma Miettinen, Alma Media Oyj
- toimittaja Jommi Öunap.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— SBS Radiot.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Käsitellessään hallituksen esitystä HE 241/2001 vp viestintämarkkinoita koskevan lainsäädännön muuttamisesta liikennevaliokunta piti tärkeänä, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin, jotta Yleisradio Oy velvoitetaan antamaan jatkossa vuosittain eduskunnalle kertomus julkisen palvelun tehtävän toteutumisesta. Tämän seurauksena lakia Yleisradio Oy:stä muutettiin lailla 396/2003, jossa hallintoneuvostolle säädettiin tehtäväksi antaa yhtiön toiminnasta vuosittainen kertomus eduskunnalle. Lain perustana olleessa hallituksen esityksessä HE 112/2002 vp viestintämarkkinoita koskevan lainsäädännön

muuttamisesta todettiin, että vuosittaisen kertomuksen avulla annetaan eduskunnalle säännöllisesti tietoa Yleisradio Oy:n toiminnasta ja parannetaan sen mahdollisuutta valvoa yhtiön toimintaa hallintoneuvoston välityksellä. Eduskunnalle annettava kertomus on uusi väline, jonka avulla toteutetaan hallintoneuvostolle jo säädettyjä tehtäviä. Kertomuksen pohjalta eduskunnalla on mahdollisuus käydä keskustelua Yleisradio Oy:n julkisesta palvelusta, sen tarjoamien palvelujen sisällöstä ja yhtiön toiminnasta yleensä. Kertomus ja siitä käytävä julkinen keskustelu parantavat myös kansalaisten mahdollisuuksia seurata ja arvioida Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävän täyttämistä. Edelleen kertomuksen on tarkoitus sisältää sekä tietoja hallintoneuvoston omasta toiminnasta että yh-

tiön toiminnasta yleensä. Tarkempia säännöksiä sisällöstä ei annettu, vaan se on hallintoneuvoston päätettävissä.

Nyt annettu kertomus on ensimmäinen, jonka hallintoneuvosto on eduskunnalle antanut. Valiokunta katsoo, että kertomus antaa ehdotetulla tavalla eduskunnalle hyvän mahdollisuuden tarkastella Yleisradio Oy:n julkista palvelua, sen tarjoamien palvelujen sisältöä ja yhtiön toimintaa yleensä. Siirryttäessä analogisista lähetyksistä digitaalisiin Yleisradio Oy elää muutoksen aikoja, mikä vaikuttaa yhtiön toimintaan ja myös rasittaa taloutta. Tämän vuoksi valiokunta katsoo, että vuosittaisen kertomuksen antaminen eduskunnalle on hyvä menettely, jota pitää jatkaa.

Julkinen palvelu

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Yleisradio Oy:stä annetun lain 7 § määrittelee julkisen palvelun. Pykälässä säädetään, että Yleisradio Oy:n tulee tuoda täyden palvelun yleisradio-ohjelmisto jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin. Erityisinä tehtävinä laissa mainitaan muuan muassa kansanvallan tukeminen tietoja, mielipiteitä ja keskustelua tarjoamalla, kotimaisen kulttuurin tukeminen, luominen ja kehittäminen sekä kulttuurin välittäminen, sivistäminen sekä suomen- ja ruotsinkielisten kansalaisten kohteleva yhtäläisin perustein. Tämän lisäksi toiminnan tulee valmistaa, tuottaa ja lähettää suomalaisia ohjelmia ja välittää uutisia ja ohjelmia Suomen ja ulkomaiden välillä.

Kertomuksessa todetaan, että yleinen julkisen palvelun periaate täyden palvelun ohjelmisto kaikille suomalaisille samalla maksulla asuinpaikasta riippumatta saa lähes yksimielisen kannatuksen. Valiokunta pitää tärkeänä, että Yleisradio Oy:n ohjelmisto on kattavaa, laadukasta sekä monipuolista ja monimuotoista. Valiokunta korostaa ohjelmiston kotimaisuuden lisäksi julkisen palvelun tehtävään liittyviä vähemmistöille osoitettuja palveluja. Vähemmistöt, kuten kuulovammaiset ja kuurot, on hyvä ottaa huomioon myös valtaväestölle osoitetuissa ohjelmissa siten, että esimerkiksi Yleisradio Oy:n

lähettämissä vaaliohjelmissa järjestetään viittomakielinen tulkkauksen. Valiokunta kiinnittää Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston huomiota siihen, että Yleisradio Oy:n tulee toiminnassaan tarkastella julkisen palvelun tehtävää sekä sen toteuttamista ja edelleen kehittämistä yllä mainituilla alueilla ja myös asiantuntijakuulemisessa esiin nousseessa liikenteelle ja sitä kautta suuralle yleisölle tärkeässä kysymyksessä oikea-aikaisten liikennetiedotteiden varmistamisessa.

Liikennevaliokunta on hallituksen esityksestä HE 241/2001 vp viestintämarkkinoita koskevan lainsäädännön muuttamisesta antamassaan mietinnössä LiVM 5/2002 vp pitänyt julkisen palvelun määritelmää ja julkisen palvelun rahoitusjärjestelmää laajana, yhteiskuntapoliittisena kysymyksenä, joka liittyy suoraan yhteiskunnan demokraattisiin, yhteiskunnallisiin ja kulttuuriin tarpeisiin sekä tarpeisiin turvata viestinnän monimuotoisuus. Liikennevaliokunta piti edelleen tärkeänä, että turvataan Yleisradio Oy:n mahdollisuudet toteuttaa julkisen palvelun tehtävänsä samalla turvaamalla useiden toimijoiden mahdollisuudet toimia terveen kilpailun puitteissa. Valiokunta katsoi, että on varmistettava ja seurattava, että julkisen palvelun määritelmä ja rahoitusjärjestelmä vastaavat julkiselle palvelulle asetettavia vaatimuksia.

Liikenne- ja viestintävaliokunta pitää tärkeänä, että julkisen palvelun tehtävää ja sen toteuttamista seurataan. Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota Yleisradio Oy:n itselleen asettamiin kuuntelija- ja katsojatavoitteisiin. Näiden tavoitteiden seurauksena Yleisradio Oy kilpailee kuuntelijoista ja katsojista kaupallisten toimijoiden kanssa lähettämällä samantapaista ohjelmaa samanaikaisesti näiden kanssa. Tämä johtaa valittavana olevan tarjonnan turhaan supistumiseen. Tosin valintamahdollisuudet lisääntyvät digitaalisten lähetysten myötä. Valiokunta suhtautuu kriittisesti Yleisradio Oy:n asettamiin kuuntelija- ja katsojatavoitteisiin eikä pidä tällaista kilpailua katsojista kaupallisten toimijoiden kanssa tarkoituksenmukaisena vaan katsoo, että Yleisradio Oy:n tulee ensisijaisesti panostaa laadun ylläpitämiseen. Tässä yhteydessä valiokunta korostaa Yleisradio

Oy:n lähettämien ohjelmien laadun merkitystä yleensäkin koko toimikentän tarjonnan laadun ylläpitäjänä.

Yleisradio Oy:n toiminta

Liikenne- ja viestintävaliokunta kiinnittää uudelleen tässä yhteydessä huomiota siihen, että Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitetyssä pöytäkirjassa jäsenvaltioiden julkisen palvelun yleisradiotoiminnasta todetaan, että jäsenvaltioiden julkinen yleisradiotoiminta liittyy suoraan jokaisen yhteiskunnan demokraattisiin, yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin tarpeisiin samoin kuin tarpeeseen turvata viestinnän moniarvoisuus. Tämän vuoksi on sovittu siitä, että Euroopan yhteisön perustamissopimuksen määräykset eivät rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa rahoittaa julkista yleisradiotoimintaa. Tämä edellyttää kuitenkin, että rahoitus myönnetään yleisradioyrittäjälle kunkin jäsenvaltion antaman, määrittelemän ja järjestämän julkisen palvelun tehtävän täyttämiseksi. Rahoitus ei myöskään saa vaikuttaa yhteisön kauppajäsen- ja kilpailuolosuhteisiin sellaisessa laajuudessa, että se olisi yleisen edun vastaista, kun samalla otetaan huomioon tällaisen julkisen palvelun tehtävän toteuttaminen.

Hallituksen esitystä HE 112/2002 vp viestintämarkkinoita koskevan lainsäädännön muuttamisesta käsiteltäessä liikennevaliokunnan huomiota kiinnitettiin asiantuntijakuulemisessa siihen, että esityksessä jäi Yleisradio Oy:n asema edelleen epäselväksi. Samalla kun esityksessä vahvistettiin Yleisradio Oy:n rooli julkisen palvelun tehtävien toteuttamisessa, jäi avoimeksi, miten Yleisradio Oy:n rahoitus turvataan. Valiokunta katsoi tuolloin, että koko suomalaisen joukkoviestinnän kentän ja kansalaisten tiedollisten ja viestinnällisten oikeuksien kannalta on tärkeää, että viestintämarkkinalain yhteydessä Yleisradio Oy:n asema myös taloudellisten toimintaedellytysten kannalta selkiytetään. Laki-esityksen perusteluissa viitattiin siihen, että Yleisradio Oy:n tulevat digitaalipalvelut voivat toimia tärkeinä demokraattisen tietoyhteiskun-

nan kehittämisen muotoina. Edelleen todettiin, että tämä edellyttää julkiselta vallalta aktiivisia toimia näiden palvelujen turvaamiseksi.

Liikennevaliokunta totesi, että viestintämarkkinat kehittyvät niin nopeasti, että sekä Yleisradio Oy:n asemaa ja tehtäviä että kaupallisten toimijoiden toimintamahdollisuuksia tulee seurata ja arvioida. Valiokunta piti tietoyhteiskunnan palvelujen tuottamista tärkeänä ja katsoi, että digitaaliseen televisiotoimintaan siirtymistä tulee edistää. Tämän vuoksi valiokunta ehdotti hyväksyttäväksi lausuman, jossa edellytettiin hallituksen selvittävän ensi tilassa tarvittavat lisätoimet digitaaliseen televisiotoimintaan siirtymisen nopeuttamiseksi. Liikenne- ja viestintäministeriö onkin kertomusvuonna asettanut parlamentaarisen työryhmän, jonka tärkeimpänä tehtävänä oli laatia ehdotus Yleisradio Oy:n rahoituksesta, kun siirrytään kokonaan digitaaliseen toimintaan.

Hallintoneuvoston esityksen pohjalta valtioneuvosto antoi 22.5.2003 asetuksen, jonka mukaan televisiomaksua korotetaan vuosittain inflaatiota vastaavasti lisättynä 1 %:lla analogisten ja digitaalisten päällekkäisten lähetyskustannusten kattamiseksi ja sisältöpalvelujen kehittämiseksi. Kertomuksen mukaan yleisradiotoiminnan rahoitusjärjestelmää on edelleen muutettu siten, että kaupallisten televisioyhtiöiden maksama toimilupamaksu on viestintämarkkinalain voimaantulon myötä puolitettu. Tämä vähentää vuositasolla Yleisradio Oy:n tuottoja 20–25 miljoonalla eurolla. Toimintatapojen ja rakenteiden kehittämisellä kustannustasoa sopeutettiin kertomusvuonna hallintoneuvoston vahvistamiin menokehyksiin ja käyttömenobudjetti oli noin 18 miljoonaa euroa edellisvuotta pienempi. Valiokunta kantaa huolta Yleisradio Oy:n rahoituksesta ja sen riittävydestä ja korostaa samalla, että toiminnassa tulee ottaa huomioon Suomen yleiset taloudelliset kehykset. Valiokunta pitääkin huolestuttavana sitä, että menojen kattamiseen on käytettävä Digita Oy:n myynnistä saatuja ja saatavia tuloja, ja katsoo, että tulee pyrkiä säästöihin.

Päätösehdotus

Liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa,

*että tämä mietintö lähetetään tiedoksi
Yleisradio Oy:lle.*

että eduskunta hyväksyy kertomuksen ja

Helsingissä 29 päivänä lokakuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj.	Matti Kangas /vas	Pertti Salovaara /kesk
jäs.	Leena Harkimo /kok	Arto Seppälä /sd
	Saara Karhu /sd	Timo Seppälä /kok
	Inkeri Kerola /kesk	Harry Wallin /sd
	Risto Kuisma /sd	Lasse Virén /kok
	Erkki Pulliainen /vihr	Raimo Vistbacka /ps
	Eero Reijonen /kesk (osittain)	vjäs. Reijo Paajanen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker.